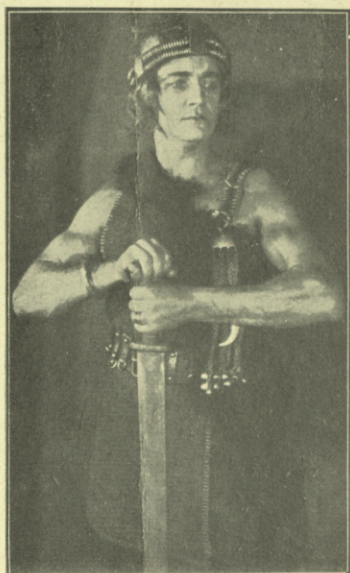

LĀČPLĒSIS

AIZSARGU ORGANIZACIJAS FILMA

Lāčplēsis — V. Dimze.

Latv. Zemn. Savien. spiestuve
Rīgā, Elizabetes ielā Nr. 14-a

Per aspera ad astra.

LĀČPLĒSIS

AIZSARGU ORGANIZĀCIJAS FILMA

Režisors: Aleksandrs Rustaikis

Uzņēmis: Jānis Sīlis

Celtnes un kostīmus zīmējis: Elerts Treilons

Režisora palīgi: E. Tūbelis un E. Žebrovskis

IZPILDITĀJI.

Laimdota — vēlāk Mirdza Saulīte	— Lilita Bērziņš
Lāčplēsis — vēlāk Jānis Vanags	— Voldemārs Dimze
Melnais bruņinieks — vēlāk Nezināmais	— Osvalds Mednis
Kangars — vēlāk Subjekts	— Jēkabs Upenieks
Saulīts — Mirdzas tēvs	— Kristaps Kreicbergs
Jānis Vanags bērībā	— Orests Moskovenko
Mirdza Saulīte bērībā	— Zenta Ķimenis
Rudzis, kareivis	— Ādolfs Īgals
Ziņnesis	— Kārlis Vītiņš

VĒSTURISKĀS PERSONAS:

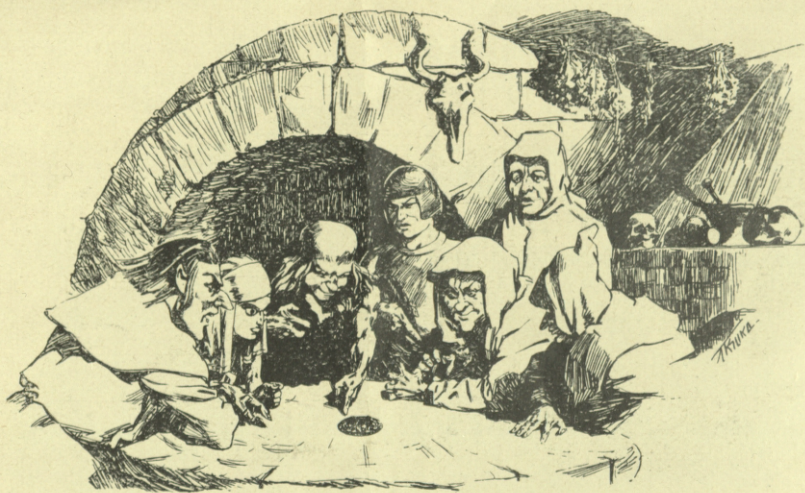
Pulkvedis Briedis (A. Balodis), pulkvedis Francis, ekskeizars Viļums II., pulkvedis Kalpaks (Keršinskis), pulkvedis Balodis, K. Ulmanis, G. Zemgals, Latvijas proklamēšanas akta dalībnieki, kapt. Bolšteins, kapt. Tone, pulkvedis Zemitāns (J. Celiņš), virsl. Lūkins, Bermonds-Avālovs (M. Mitrevics), E. Virza, A. Veckalns, O. Ozols u. c.

EPIZODISKĀS LŌMĀS:

K. Jegers, B. Šmidts, A. Jākobsons, J. Priede, Fr. Ķiploks, A. Voroncova, L. Džilstraume, O. Cukers, J. Reinholds, V. Lejnieks, P. Poriters, J. Jansons, V. Neiberģs, L. Grundman u. c. — kopā ap 100 personu.

EPIZODES:

Lāčplēša cīņa ar Melno bruņinieku. 1905. gads. Bēgļu laikmets. Strēlnieku cīņas. Vācu okupācija. Latvijas proklamēšana. Lielinieku laiks. Kalpaka nāve. Ziemeļarmijas ienākšana Rīgā. Bermondtiāde.

FILMAS UZŅEMŠANU SEKMĒJUŠI:

VALSTS PREZIDENTS G. ZEMGALS
SAEIMAS PREZIDENTS P. KALNIŅŠ
MINISTRU PREZIDENTS H. CELMIŅŠ
MINISTRU KABINETS

Iekšlietu ministrs E. Laimiņš, Kara ministri A. Ozols un M. Vācietis, Armijas komandiers ģen. Peniķis, Armijas štāba priekšnieks ģen. Kalējs, Armijas štāba priekšnieka palīgi ģen. Hartmans un ģen. Francis, pulkv. Jeske, pulkv. Kārklīņš, pulkv. Brige, pulkv.-ltn. Plensners, kapt. E. Mednis, kapt. Pantelejevs.

Galvenā intendantūra, Bruņošanas pārvalde, Sanitārā pārvalde, Kara muzejs.

Armijas štāba apvienotais bataljons, 4. Valmieras kājn. pulks, 5. Cēsu kājn. pulks, 6. Rīgas kājn. pulks, Vidzemes artilērijas pulks, Smagās artilērijas pulks, Artilērijas instruktoru baterija, Bruņoto vilcienu pulks, Daugavgrīvas artilērija, Sapieru pulks, Aviācijas pulks, Auto-tanku pulks, Elektrotehniskais divīzions, Jūras aviācijas divīzions, Latvijas eskadre.

Jaunākās Ziņas, Pēdējā Brīdī, Brīvā Zeme, Latvis, Socialdēmokrats, Latvijas Sargs, Latvijas Kareivis, Centra Balss, Aizkulises, Rīgasche Rundschau, Rīga am Sonntag, Sevodņa, Sevodņa Večerom.

Rīgas pilsētas dome un valde, Rīgas biržas komiteja, Rīgas ostas valde, Šoseju un zemesceļu departaments, Valsts aizsardzības fonds, Aizsardzības biedrība, Latvijas sarkanais krusts, Nacionālā opera, Nacionālais teātris, Dailes teātris, Strādnieku teātris, Krievu drāma, Etnografiskais muzejs, Nacionālā līga, Prof. P. Jozuus, kapteinis Puķīts, Paegļa kdze.

P. Dannenbergs, A. Liepiņš, A. Cālīts, V. F. Millers, J. Mühlmans, „Furniers“, R. Feldhuns un bdri, C. Ch. Šmidt — cementfabrika.

Aizsargu organizācija.

Jau sirmā senatnē par mūsu dzimteni cīnās divas varas. Latvijas zībolu, Lāčplēša daiļo līgavu Laimdotu, iekāro arī Melnais bruņinieks.

Ar šo legendāro cīņu filma sākas.

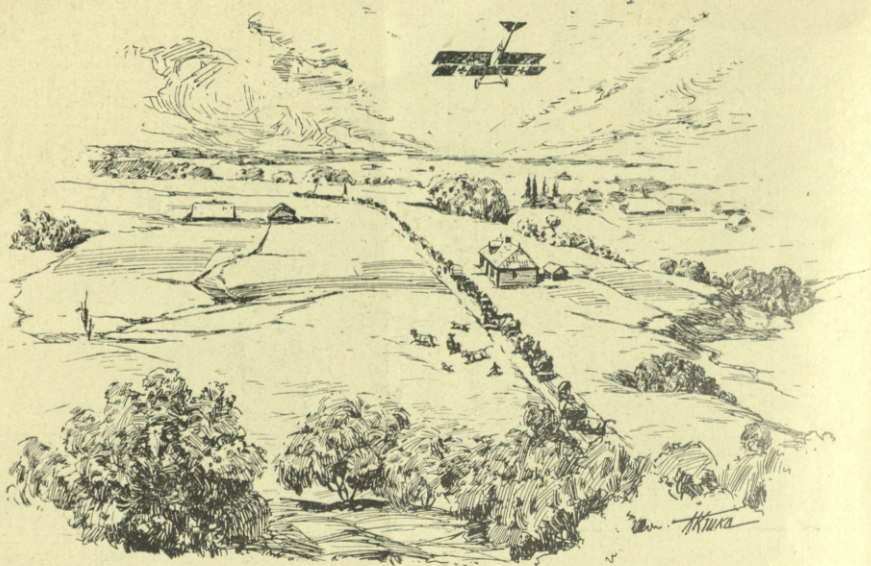
„Drūmi šalc mūža mežs. Daugavas stāvajā krastā lepni paceļas Melnā bruņinieka pils. Nakts. Viss liekas dziļā miegā dus. Kautkur tālumā ievaidas ūpis. Tam pievienojas griezīgais pūces sauciens. Abus izbiedējuši soļi meža biežokņos. Tur Lāčplēsis sev ceļu lauž uz Daugavas klinšainiem krastiem. Viņa mērķis — Melnā bruņinieka pils, kuŗas mūŗos vaņģniecībā smok Laimdota.

Lāčplēša vienīgais ceļa vadonis — mēness, lej savus bāli sidrabotos starus baigajā nakts tumsā. Vēl pēdējais spēcīgais cirtiens meža biežoknī — un atveras skats uz mēnessnīcas apspīdēto varmākas mitekli.

Melnā bruņinieka pilī viss kluss. Nē... tur augstās pils torņā logā vēl spīd uguns. Laimdota savā cietumā pārdzīvo baigus mirkļus. Melnais bruņinieks to iekārojis un grib iegūt tās mīlu. Viņš ielauzies Laimdotas mitekli un solās tai nolikt pie kājām visas savas bagātības. Laimdota to atraida. Tās sirds pieder Lāčplēsim. Velti

Laimdota —
Lilita Bērziņa.

Melnā bruņinieka draudi. Laimdota paliek nelokāma. Bruņinieka vienīgā acs met iegribu un dusmu dzirkstis. Ja ne ar labu, tad ar varu, bet Laimdota tam jāiegūst. Viņas pretošanās to vēl vairāk sakarsē, Aizmirsdams visu, viņš jau izstiepis kaulaino roku pēc sava upura. Laimdotas vienīgās aizsargu bruņas — viņas sakta — tālismans. Šai saktai brīnišķīgs spēks. Tā pasargā nēsātāju no visa ļauna. To zina viltīgais Kangars, kuŗš kā ēna seko savam kungam un pavēlniekam.

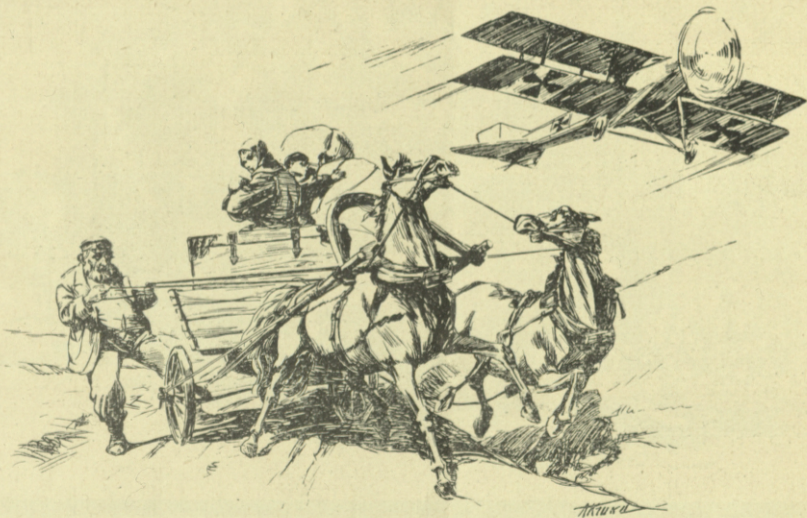
Aizstāvoties pret bruņinieka uzmanšanos, un izvairoties viņa roku dzelzainiem skāvieniem, Laimdotai nokrīt sakta, un caur puspievērtām durvīm to pievāc Kangars. Laimdota izraujas un it kā glābiņu meklēdama, pieskrien pie torņa loga. Un tiešām — vai tur mēnesnīcā nepazibēja Lāčplēša šķēps?

Nekā nepanācis Melnais bruņinieks, dusmu pārņemts, atstāj Laimdotas istabu un dodas pie Kangara pēc padoma. „Gādā, ka Laimdota mani iemīl!” šņāc dūsmās Melnais. Kangars to tik gaidījis. Viņš ieteic sasaukt burvjus, lai apbur saktu un atņem tai spēku Laimdotu sargāt.

Kamēr apakšzemes velvēs Melnais bruņinieks ar Kangaru vada buršanu, Lāčplēšis pa slepenu eju ielaužas pilī. Viņa zobens nes nāvi ikvienam, kas tam iedrošinās pretim stāties.

Melnais bruņinieks — O. Mednis.

Lāčplēsis iznīcina riebīgos mošķus, atņem tiem saktu un dodas uz torņa istabu atbrīvot līgavu.

Tornī viņš pārsteidz Melno bruņinieku ar Kangaru, kuŗi steidzas aizvest Laimdotu. Lāčplēsis stājas tiem ceļā. Aizmūk bailīgais Kangars. Melnais bruņinieks spiests pieņemt cīņu. Kad Lāčplēša spēcīgais cirtiens izsit bruņiniekam zobenu no rokām, pēdējais mēģina glābties pa stāvājām trepēm pils tornī. Viens cirtiens — trepes lūzt — un bruņiniekam atkāpšanās atgriesta. Lāčplēsis iecērt savu zobenu grīdā un metas neapbruņots cīņā ar pretinieku... Cik augst-sirdīgs Lāčplēsis, tik zemisks Melnais bruņinieks. Ar vienu lēcieni viņš metas pēc Lāčplēša zobena, satver to un uzbrūk neapbruņotam Lāčplēsim. Nāves bailēs... iekliedzas Laimdota...

Paiet gadu simti.

Vēstures notikumi plūst kā Daugavas ūdeņi.

Senču ēnas atdzimst šolaiku tēlos...

1905. gads — tautas sauciens pēc brīvības.

Melnais bruņinieks
un Kangars piedalās
saktas apburšanā.

Soda ekspedīcija ierodas Saulīša mājās. Ceļmalā mazais Jānis gana zirgus un lasa teiku par Lāčplēsi. Lasīšanā nogrūnīis, viņš nepamana soda ekspedīcijas ierašanos.

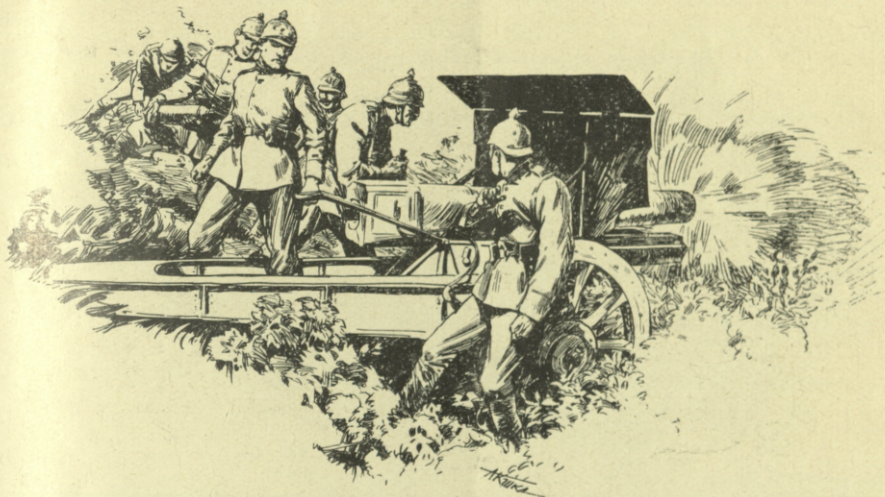
Zēns atgiedas tikai tad, kad aprīņķa priekšnieks tam uzkliedz: „Kur saimnieks? Piecelties, kad priekšniecība runā!” Urjadņiks lamādamiēs grūž apjukušo Jāni pret līnijdrošku. Zēna galva atsitas pret riteni. Sāpju pārņemts, Jānis dūsmās paskatās uz aprīņķa priekšnieku, viņa monokli vienā acī... un zēnam rādās, ka viņa priekšā pats Melnais bruņinieks... vienacis... briesmīgs.

Zēna krūtīs mostas atriebība. Nemanot viņš atgriez līnijdroškas uzgriezni un steidzas brīdināt saimnieku Saulīti par draudošām briesmām.

Kamēr līnijdroška ar aprīņķa priekšnieku un urjadņiku iegāžas grāvī, Saulīts jau drošībā. Aizkavētā sodekspedīcija, mājās iebraucot, atrod vienīgi liktenīgo uzgriezni, kas Jānim izkritis no kabatas. Aprīņķa priekšnieks saprot Jāņa nedarbu un dod urjadņikam pavēli zēnu sodīt. Urjadņiks zvēriski sit, kur pagadas. Kāds sitiens trāpa zēna vaigu. No brūces sūcas asinis, bet, Lāčplēša gara iedvēsmots,

Brūņu kalpi taisās uzbrukt Lāčplēsim.

Jānis bez vaimanām panes visas mokus. Viņam jūt līdzī un to žēlo Saulīša mazā meitiņa Mirdza. Tā raud... vēl jo vairāk, kad negantā urjadņika smagais zābaka papēdis samīn viņas lelli.

P a i e t 10 g a d i.

Labības druvas pārvērtušās kaujas laukos. Ik uz soļa pasaules kara šausmu ainas. Uz visiem ceļiem krustojas neskaitāmas kara pulku un bēgļu rindas... Drupās pārvēršas iekoptas lauku sētas.

Kapteinis Briedis dod pavēli prāporščikam Jānim Vanagam nogādāt ziņojumu pulkvedim Francim Nāvessalā.

Pa ceļam uz turieni Vanags nejauši satiek Saulīti ar Mirdzu, kas atstājuši savas mājas, lai sāktu bēgļu gaitas. Mazā Mirdza izaugusi stalta jaunava. Brašajā kareiviskā prāporščikā Vanagā grūti būtu saskatīt kādreizējo sapņotāju ganu zēnu Jānīti, ja to nenodotu zīmīgā rēta vaigā. Vienīgi sevī noslēgtais Saulītis nav mainījies. Jo projām viņš kūpina pīpi, no kuņas tas nekad nešķiras. Arī tagad tā mierīgi kūp, it kā priecādamās par abu kādreizējo rotaļu biedru satikšanos. Jānis un Mirdza pazīst viens otru un sirsnīgi sniedz rokas. Viņu acis iedegas... Bet pār galvām lidojošo kaujas aeroplānu mesto

Lāčplēsis
atbrīvo Laimdotu.

bumbu sprādzieni, katram atgādina vispirms pienākumu. Vēl jūtām nav laika un vietas...

Ar kapteiņa Brieža ziņojumu Vanags nonāk Nāvessalā. Tur varoņīgie latvju strēlnieki spītē vācu pārspēkam. Vanagam uztic rotu...

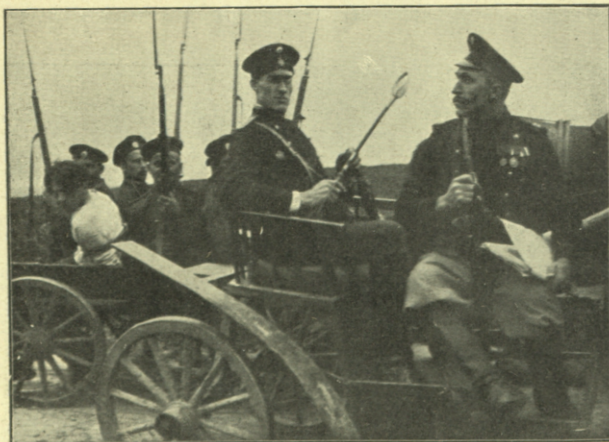
Aust rīts.

Nāvessala izrakta tranšējām un ejām. Pa ierakumiem plosās ienaidnieka artilērijas viesuļa uguns. Vanags gatavo savu rotu uzbrukumam. Nāk gāzu vilnis. Visi maskās. No gāzu mākoņa, kā spoku ēnas, iznirst ienaidnieks. To sagaida strēlnieku labi mērķētā ložmetēju un šauteņu uguns...

Tanī laikā, kad frontē varoņi lēja savas asinis, aizmugurē darbojas nodevēģi elementi. Noslēpumainais Subjekts ir Nezināmā labā roka. Spiegi notur savas sēdes slepenos mitekļos Nezināmā vadībā...

Laiks iet. Pasaules karš ieilgst.

Pēc Nāvessalas Vanags dabū jaunu uzdevumu Ložmetēju kalnā. Ziemassvētku kaujās viņu ievaino. Sakta glābj tā dzīvību...

1905. gada
soda ekspedīcija.

Latvju strēlnieku varonība tomēr neatrada pabalsta krievu karpēka daļās un nespēja stipro ienaidnieku aizturēt ...

Kurzemes okupācijai sekoja Rīgas ieņemšana.

Vācu ķeizars Viļums II. „viesojas“ Rīgā.

U n t o m ē r... Neskatoties uz lielām grūtībām, 18. novembrī 1918. g. atspīdēja Latvijas brīvības saules pirmie stari. Nacionālais teātris svētku tērpā. Gaiši apgaismotā skatuve pušķota nacionāliem karogiem un puķēm. Uz skatuves pirmie latvju valstsvīri.

Teātris pārpildīts. Visur gaišas smaidošas sejas. Starp citiem arī Saulītis, Mirdza un Vanags. Subjekts liekulīgi — padevīgi smaida. Kādas ložas stūrī šēž Nezināmais. Nolasa Latvijas proklamēšanas aktu. Visā zālē ovācijas. Nezināmā sausās lūpas savelkās ironiskā smaidā ...

Te viņš ierauga Mirdzu — starojošu seju, skaistā tautas uzvalkā, vizuļojošu saktu pie krūtīm. Viņam uzkrīt Mirdzas skaistums. Ienāk Subjekts un čukst Nezināmam kaut ko, rādot uz Mirdzu. Nezināmais nenolaiž acis no viņas ...

Sajūsminātie klātesošie vienojas tautas lūgšanā — „Dievs, svētī Latviju!“

Saulītis —
(K. Kreicbergs) un
Mirdza bēgļu gaitās.

Jaunajai Latvijai atkal draud briesmas — šoreiz no rītiem.

Pāri Rīgai slīd sarkanā zvaigzne ...

Sārti-balti-sarkano Latvijas karogu Rīgas pils tornī nomaina sarkanais karogs ar cirpi un veseri.

Sarkanā armija nonāk līdz Ventai, bet tur sastop Kalpaka pulku nopietnu pretošanos. Saujiņa varoņu, starp tiem arī Vanags, trūcīgi ģērbti un apgādāti, mēnešiem ilgi izturēja stipros pretinieka uzbrukumus.

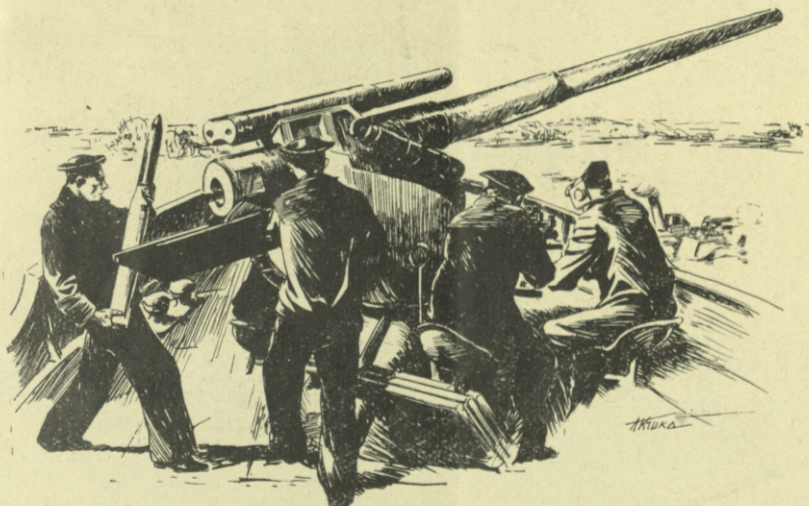
Sarkanarmiešus gan atsvieda atpakaļ līdz Rīgai, bet zaudējumi bija sāpīgi. Varoņa nāvē, lodes ķerts, krīt Kalpaks ...

Tanī pašā laikā Liepājā kūsoja jaunās valdības organizācijas darbi. K. Ulmaņa vadībā izstrādā jaunus plānus Latvijas atbrīvošanai. Ar svarīgu uzdevumu pie Ziemeļarmijas formētāja, pulkveža Zemitāna, sūta Vanagu.

Rīga pārdzīvo vissmagākos laikus. Še valda terors, trūkums un bads. Ļaudis pūlas pārdot pēdējo, lai iegūtu gabaliņu maizes. Bada mocīta arī Mirdza atnesusi sīkumu tirgū pārdot pēdējās dārglietas. Tai tuvojas Nezināmais un mēģina dabūt Mirdzu savos valgos. Ne-

Bermontieši uzdzīvo.

gaidītā Saulīša ierašanās laikā izjauc Nezināmā plānus. Kad uz Subjekta nepatiesas apsūdzības pamata čekisti arestē Saulīti un ieliek to cietumā, Nezināmais par jaunu mēģina tuvoties līdz izmisumam novestai Mirdzai, piedāvādamies atpirkt saktu. Dabūjis zināt, ka sakta līgavaiņa dāvāta, Nezināmais mēģina pierādīt, ka uz līgavaini velti gaidīt — varbūt viņš jau kritis... Mirdzai sakta netīši izkrīt no rokām un aizripo pie sliekšņa, kur caur pievērtām durvīm noslēpumaina roka to paceļ un pazūd. Mirdza uztraukta. Nezināmais sola līdzēt saktu atrast.

Kad vēlāk Mirdza pēc laikraksta sludinājuma meklē sev nodarbošanos, viņa negaidīti atrod savā priekšā Nezināmo. Pēdējais aizrāda, ka viņam izdevies atrast saktu un arī parāda to. Kā algu viņš prasa Mirdzas mīlu, sola tai bagātību un visus labumus. Mirdza sašutusi, atsakās un steidzas pēdējo reizi uz savu trūcīgo istabiņu. Norakstījusi vēstuli tēvam, kurš vēl arvienu sēž cietumā, Mirdza dodas pāri frontei uz tēva mājām Zemgalē.

"... es ilgāk vairs nepanesīšu šīs mokas... ja Jānis dzīvs, lai viņš negēli uzmeklē. Viņš dzīvo..." lasa Saulītis Mirdzas vēstulē, kuŗu viņai cietumā atvadoties izdevies tam nodot.

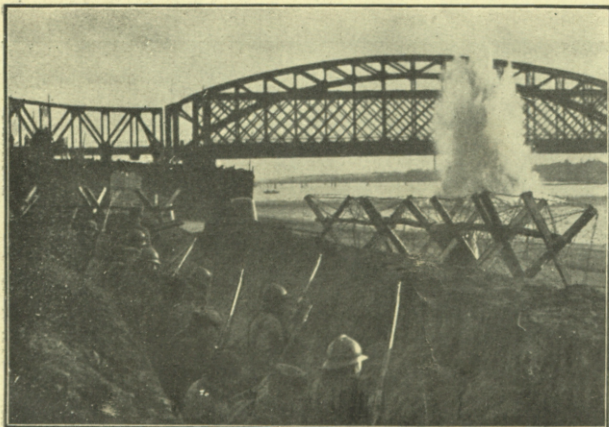
Latvju
karavīri izbeidz
bermontiešu uzdzīvi.

Lēni velkas drūmas, trūkuma un ciešanu pilnas dienas, kamēr beidzot atbrīvo Rīgu no lieliniekiem. Rīgas liktenis vēl arvienu nav latviešu rokās. Tikai pēc tam, kad Ziemeļarmija, kopā ar igauņiem, pie Cēsīm sakāva vācu spēkus, Rīga galīgi atbrīvojās.

Jāņu priekšvakarā Ziemeļarmija ar pulkvedi Zemitānu priekšgalā, ienāk Rīgā. Uzvarētājus jūsmīgi saņem gavilēm un apber puķēm. Vanags steidzas pie Saulīšiem. Tur viņš sastop vienīgi Saulīti, kurš tikko atbrīvots no cietuma. Viņš vājš, nomocīts, bet acīs spars. Saulītis stāsta Vanagam Mirdzas likteni un rāda viņas pēdējo vēstuli. Vanags zina, kas viņam jādara... Viņš steidzas uz Nezināmā dzīvokli, bet atrod ligzdu jau tukšu: Nezināmais kopā ar Subjektu iespējuši aizlaisties uz Jelgavu.

Še Nezināmais kaldina jaunus intrigu plānus, par savu ieroci izraugoties avantūristu Bermondtu. Nezināmā iedvēsmots, Bermondts organizē savu avantūristisko armiju, kurai uz laiku izdodas

Studentu rota aizstāv Rīgu pret Bermondtu.

gūt panākumus. Bermontieši no Jelgavas dodas uz Rīgu, ieņem Pārdaugavu un Bolderāju.

Latviešu kaņavīri, Savienoto eskadras viesuļuguns pabalstīti vēlā rudenī ar kuģiem izceļas Bolderājā un dodas izšķīrošā cīņā. Desanta priekšpulki Vanaga vadībā, ar ložmetēju un šauteņu uguni apšauda Bolderājā nocietinājušos bermontiešus. Sabiedroto kaņakuģu kanonāda arvienu pastiprinājas un pāriet nepārtrauktā dārdoņā. Bolderājā nāve un uguns elle. To neiztur bermontieši: paceltām rokām tie parādās sprādzienu dūmos...

Pēc Bolderājas mūsu kaņaspēks izsita bermontiešus arī no Pārdaugavas. Tiem cits nekas neatlikās, kā meklēt glābiņu bēgšanā. Visu zaudējuši, bermontieši žūpo. Starp viņiem Nezināmais un Subjekts. Viņiem pēdējā momentā, kopā ar Bermondtu, vēl izdodas glābties no mūsu kaņevījiem, kuņi ieņem Jelgavu. Nezināmais ar Subjektu automobilī dodas uz Mirdzas mājām. Viņš piedzēries, kvēlo dūmās un kaislē. Uzlauzis durvis, Nezināmais tuvojas Mirdzai ar nolūku aizvest viņu. „Jums še draud briesmas, brauciet man līdzī uz ārzemēm“, čukst Nezināmais. — ”Nekad, kamēr es dzīva!“ atcērt Mirdza. Nezināmais viņu cenšas aizvest ar varu. Mirdza izmīsusē pretojas. Viņas spēki zūd. Te istabā, negaidīts, iedrāžas Vanags, kas kopā ar Saulīti un dažiem mūsu jātniekiem sekojuši Nezināmam. Ārprātīgās dūmās un sašutumā Nezināmais ķer pēc revolvera. Ar vienu lēcīenu Vanags viņam klāt un veikli izsit ieroci no rokām. Nezināmais ķeras pie zobena. Drīz arī tas aizlido pa gaisu. Sākas cīņa rokām. Vanags ar sparū nosviež Nezināmo gar zemi, kur grīdā iedurts Vanaga zobens. To mēģina saķert Nezināmais, bet Vanags ir ātrāks. Labi mērķēts soliņa sviediens — un Nezināmam izkrīt zobens no rokām. Cīņas niknumā viņš brūk atkal Vanagam virsū, bet dabū tādu spērienu, ka izveļās pa durvīm uz trepēm. Smagi viņš atduņas pret pamesto Subjekta revolveri. Nākošā acumirkli Nezināmā roka ar revolveri jau paceļas pret Vanagu...

Piepeši Nezināmais sakustās, notrīc un sabrūk.

Vaļējās durvīs stāv Saulīts. Rokā viņam kūp šautene. Vēl istā laikā viņa labi mērķētā lode, bija trāpījusi varmāku. Zemnieks atbrīvoja Latviju no Melnā bruņinieka ēnas...

Saulītis pārkāpj Nezināmā līķi un dodas uz augšistabiņu pie Mirdzas. Pie durvīm viņš paliek stāvot. Istabā Vanags ar Mirdzu vienojušies ilgā skūpstā...

Lielo cīņu posms noslēdzas.

Lāčplēšis — latvju tauta — atguvis savu zaudēto Laimdotu — brīvību.

E. T ū b e l i s.

